

exemplaar nr.

kwartaaloverzicht
binnenlandse veiligheidsdienst

3^e kwartaal 1978

I N D E X K W A R T A A L O V E R Z I C H T 3e KWARTAAL 1978

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

De Sowjetrussische aanwezigheid in Nederland

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

Het Wereldjeugdfestival op Cuba

Kritiek op dissidentenprocessen in Sowjet-Unie brengt
Westeuropese CP-en tot morele zelfverheffing

De CPN over interventie in Tsjechoslowakije

"Denk aan Praag '68" - Een protest met een bijmaak

III. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

Molukkers: recente ontwikkelingen

Ontwikkelingen rond het Palestijnse terrorisme

De Iraanse oppositie tegen de Sjah

IV. BEVEILIGING

Het veiligheidsonderzoek

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

DE SOWJETRUSSISCHE AANWEZIGHEID IN NEDERLAND

Recente publicaties in "The Daily Telegraph" en "De Telegraaf" hebben weer eens de aandacht gevestigd op de aanwezigheid en activiteiten van KGB- en GRU-officieren in Nederland.

Naast de officiële Sowjetrussische vertegenwoordigingen beschikken deze inlichtingendiensten nog over andere mogelijkheden om hun activiteiten tegen Nederland en het NATO-bondgenootschap te ontplooien.

Hoe geavanceerd de moderne spionagetechnieken in deze tijd van versnelde technologische ontwikkeling ook mogen zijn, toch blijkt het steeds weer noodzakelijk in het te bespioneren land zelf over steunpunten te beschikken van waaruit inlichtingenactiviteiten kunnen worden bedreven.

De praktijk wijst uit, dat de meeste agenten-operaties worden geleid door inlichtingen-officieren die zich voor kortere of langere tijd in het vijandelijke land ophouden, terwijl ook een groot aantal andere werkzaamheden, zoals ondersteunings- en controle-acties, oog- en oorverkenningen en bovenal spotting en recruterings- van aanstaande agenten in dat land moeten plaatsvinden.

Vandaar dat de inlichtingendiensten van de Sowjet-Unie erbij gebaat zijn zoveel mogelijk steunpunten te bemannen in westelijke landen, waaronder Nederland, en er voortdurend naar streven dit aantal uit te breiden. Eenvoudig gezegd: hoe meer Russen in Nederland, des te meer potentieel voor de Sowjetrussische inlichtingendiensten.

Het spreekt vanzelf dat het voor de Nederlandse veiligheidsdiensten moeilijker wordt inlichtingenactiviteit te onderkennen naargelang het aantal potentiële en onderkende inlichtingofficieren in Nederland toeneemt.

De diensten welke in de Sowjet-Unie zijn belast met inlichtingen- en veiligheidsaangelegenheden, te weten het Comité voor Staatsveiligheid (KGB) en de militaire inlichtingendienst (GRU), beschikken over een groot aantal mogelijkheden om zich in het buitenland en met name in het Westen, bezig te houden met illegale activiteiten.

Het KGB verzamelt op legale en illegale wijze militaire, politieke, economische en technisch-wetenschappelijke gegevens in het buitenland en houdt zich verder

bezig met diverse andere heimelijke activiteiten, zoals politieke beïnvloeding en voorbereiding tot sabotage van strategisch belangrijke objecten. De militaire inlichtingendienst GRU belast zich voornamelijk met het vergaren van militaire informatie in de ruimste zin, waaronder alle technisch-wetenschappelijke gegevens die van belang kunnen zijn voor de Sowjet-strijdkrachten en wapenindustrie.

Het merendeel van de activiteiten van het KGB en het GRU komt voor rekening van zogenaamde legale en illegale residentura's. Een legale residentura bestaat uit inlichtingenofficieren die, onder de dekmantel van een functie in een officiële Sowjetrussische vertegenwoordiging, informatie trachten te verzamelen. Illegale residentura's zijn netwerken die zonder zichtbare bindingen met officiële vertegenwoordigingen heimelijke activiteiten ontwikkelen.

Een der doelgebieden van de legale residentura van het KGB vormt de vrij grote groep Russische emigranten in ons land. Het betreft hier circa 200 emigranten die vóór de Tweede Wereldoorlog ons land zijn binnengekomen, ongeveer 3500 Russische vrouwen, die tijdens of na de oorlog met Nederlandse dwangarbeiders in

Duitsland zijn gehuwd, bijna 180 Sowjetrussische onderdanen, die huwden met in de Sowjet-Unie verblijvende Nederlanders, zoals zakenlieden, schepelingen, technici en studenten en tenslotte de recentelijk uit de Sowjet-Unie geëmigreerde Joden en dissidenten.

Er bestaan in ons land in verschillende plaatsen verenigingen van Russische emigranten. Het Sowjetrussische consulaat heeft intensieve bemoeiingen met deze verenigingen.

Zoals vastgesteld kon worden bevinden zich onder de Russische bezoekers die voor een kortere of langere periode in ons land verblijven, medewerkers van het KGB en het GRU. Zo lopen jaarlijks enige jonge Russische ambtenaren stage op de Sowjetrussische ambassade, die bij een latere plaatsing in het Westen vaak tot het KGB of het GRU blijken te behoren. Bedrijven die producten aan de Sowjet-Unie leveren moeten dikwijls "toezichhouders" accepteren of Russisch personeel opleiden in de bediening en het onderhoud van de geleverde apparatuur, machines, schepen e.d. Voorts verblijven jaarlijks enkele tientallen Russische studenten en docenten aan Nederlandse universiteiten en hogescholen. Daarnaast bezoeken per jaar ruim 2500 Russen ons land voor diverse doeleinden. Het betreft hier functionarissen van de CPSU voor bezoeken van politieke aard, inspecteurs en koeriers van het Sowjetrussische Ministerie van Buitenlandse Zaken, journalisten, wetenschapsmensen, congresgangers, culturele werkers, sportlieden, toeristen en familiebezoekers. Ook zij bieden aan de Sowjetrussische inlichtingendiensten goede mogelijkheden voor het doen uitvoeren van opdrachten.

Een aparte categorie vormen de Russische schepelingen die ons land bezoeken.

Per jaar doen ongeveer 1700 Russische schepen Nederlandse havens aan, waarvan 1350 het gebied van de Nieuwe Waterweg. De resterende 350 schepen bezoeken de havens van IJmond, Delfzijl, Terneuzen en Vlissingen. De Russische koopvaardij-schepen hebben gemiddeld 30 tot 40 opvarenden en verblijven doorgaans 4 tot 5 dagen in de Nederlandse haven. Een en ander betekent dat bijvoorbeeld Rotterdam dagelijks vier- tot zeshonderd Sowjet zeelieden in haar haven en in de stad heeft, die zich vrij in Rotterdam en de aangrenzende gemeenten mogen bewegen.

Het is gebleken dat zich onder deze schepelingen eveneens KGB- en GRU-medewerkers bevinden.

Deze categorie bezoekers onder controle houden is een zware opgave.

Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat heeft aan de Sowjetrussische wegtransportbedrijven 500 ritmachtigingen verstrekt, die de Russen alle verbruiken. Dit betekent dat zich jaarlijks 1000 uit de Sowjet-Unie afkomstige vrachtwagenchauffeurs (2 per auto) vrijelijk door ons land verplaatsen. Een groot deel van hen komt via België ons land binnen. Zij verblijven gemiddeld 3 à 4 dagen in Nederland, waar zij op parkeerplaatsen in de cabines van hun vrachtwagens overnachten. Hun bewegingen zijn vrijwel niet systematisch te controleren.

Viermaal per week komen met de Nord-West Expres Russische (slaap)wagons mee uit de Sowjet-Unie, begeleid door meestal 4 conducteurs.

Per jaar worden voor ongeveer 35 conducteurs visa afgegeven. Tijdens hun verblijf in ons land genieten zij alle vrijheid.

Behoudens grenscontrole door de Koninklijke Marechaussee is er geen toezicht op deze lieden.

Aan Aeroflotbemanningen worden per jaar ruim 700 visa verstrekt. Vijfmaal per week arriveren Aeroflottoestellen op de luchthaven Schiphol. De bemanning bestaat uit gemiddeld 6 personen. Soms keren zij dezelfde dag nog terug naar de Sowjet-Unie, andere keren blijven zij in ons land overnachten en genieten dan praktisch algehele bewegingsvrijheid.

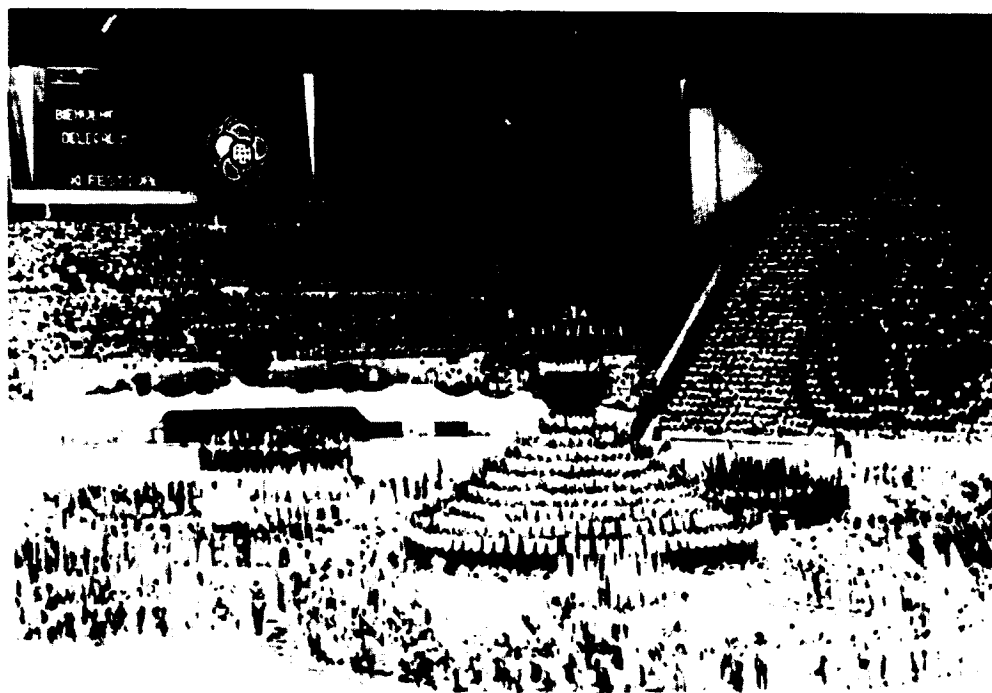
Het zal duidelijk zijn dat de uit een oogpunt van staatsveiligheid noodzakelijke controle op de presentie van de Sowjetrussen in Nederland slechts kan geschieden in goede samenwerking tussen diensten, verbindingen en instanties, die uit hoofde van hun taakstelling zicht hebben op de hierboven beschreven categorieën Russen.

= = =

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

HET WERELDJEUGDFESTIVAL OP CUBA

Van 28 juli tot 5 augustus vond op Cuba het XIe Wereldjeugdfestival plaats rond het centrale thema "Voor anti-imperialistische solidariteit vrede en vriendschap". Vanaf hun oorsprong in 1947 beogen deze festivals jongeren over heel de wereld warm te maken voor communistische en meer in het bijzonder Sowjetdoelstellingen. Zij worden dan ook gesponsord en geregisseerd vanuit de Sowjet-gedomineerde mantelorganisaties WFDY (World Federation of Democratic Youth) en IUS (International Union of Students), die weinig aan het toeval overlaten. Het festival op Cuba, dat door zo'n 20.000 jongeren uit meer dan 140 landen werd bijgewoond, droeg daarvan ook weer de duidelijke sporen. Want ondanks de kleurrijke, carnavaleske aankleding vertoonde het massale gebeuren een uitgesproken uniform karakter in zijn anti-westerse opstelling. De in zes commissies afgestoken monologen tegen kapitalisme, kolonialisme en racisme lieten geen enkele ruimte voor echte discussie en overstemden de enkele dissonanten, welke niet vermochten door te dringen in de communistische media of in de slotdocumenten, die dan ook door enkele landendelegaties in het geheel niet of slechts met grote reserves werden ondertekend.

De openingsceremonie van het "WERELD JEUGD FESTIVAL" op 28 juli j.1.

De Nederlandse festivaldelegatie bestond uit zo'n 70 jongeren van een twintigtal jeugd-, studenten-, vrouwen- en derde wereldorganisaties, die daartoe waren uitgenodigd door een Nationaal Voorbereidings Komitee, waarin de lakens werden uitgedeeld door de Nederlands-Cubaanse vriendschapsvereniging "Venceremos" en het bij de WFDY aangesloten JKU (Jongeren Kontakt voor internationale solidariteit en Uitwisseling). Dit JKU werd in 1973 speciaal opgericht om als Moskou-getrouwe jongerenorganisatie een centale rol te kunnen spelen bij de samenstelling van de Nederlandse afvaardiging naar het Xe Wereldjeugdfestival in Oost-Berlijn. Dit hing samen met de omstandigheid dat de communistische jeugdorganisatie ANJV zich als gevolg van de "autonomie-politiek" van de CPN had losgemaakt van de WFDY en niets meer met het festival van doen wilde hebben. Omdat het ANJV ondanks de recente verzoening tussen CPN en CPSU tot op heden de aansluiting met de WFDY nog niet heeft hervonden, kon het gebeuren dat het JKU thans opnieuw nauw betrokken werd bij de samenstelling van de Nederlandse delegatie naar Cuba, hoewel de positie van deze pro-Russische organisatie door het herstel der partijbetrekkingen danig verzwakt is.

Aanvankelijk was er nogal wat interesse - vooral ook van politieke jongerenclubs - voor de uitnodiging van het Nationaal Voorbereidingscomité om in de delegatie te participeren. Maar deze belangstelling nam zienderogen af, toen het "Politiek Platform", waarvan onderschrijving voorwaarde was voor deelname, al te zeer gekenmerkt bleek door "anti-kapitalistische" eenzijdigheid, zoals die bijv. sprak uit de slotopmerking dat "de Nederlandse delegatie wil leren van de ervaringen van de Cubaanse jongeren met de socialistische opbouw van hun land". Het enthousiasme van verschillende jongeren werd ook al getemperd door het vermoeden dat de grote afstand naar Cuba wel hoge reiskosten met zich mee zou brengen. Een aanbod van de Poolse luchtvaartmaatschappij LOT een veertigtal Nederlandse festivalgangers gratis te vervoeren, alsmede een overheids-subsidie van F. 10.000,- bleken later de kosten echter dermate te drukken dat het aantal aanvragen uiteindelijk toch nog de 70 beschikbare plaatsen overtrof. Enkele Nederlandse jongeren hebben bovendien gebruik gemaakt van een toeristische reis naar Cuba, georganiseerd door het uit het JKU voortgekomen reisbureau Kontakt, waardoor zij tijdens het festival op Cuba waren, zonder evenwel als deelnemer te kunnen gelden.

De Nederlandse delegatie viel op door enkele politieke bijdragen, die niet altijd in goede aarde vielen bij de Cubaanse gastheren en de onevenredig sterk vertegenwoordigde Oost-Europeanen. In de eerste vergadering van de commissie over

ontwapening legde de Nederlandse delegatie een verklaring af over de actie, die in Nederland tegen de neutronenbom is gevoerd en over het toenemend verzet tegen de imperialistische implicaties van het lidmaatschap van de NAVO. Kon deze verklaring nog enig enthousiasme wekken bij de Sowjet- en andere Oosteuropese afvaardigingen, anders werd het toen de Nederlandse delegatie in een officieel rapport haar verontrusting uitsprak over de vervolging van dissidenten in de Sowjet-Unie en de discriminatie van homofielen op Cuba. Verder plaatste de Nederlandse delegatie in dit rapport vraagtekens bij de Cubaanse aanwezigheid in Afrika.

Over laatstgenoemde kwestie beraadslaagde de Nederlandse delegatie met de Franse, Britse en Italiaanse vertegenwoordigers. Met name de Franse en Italiaanse afvaardigingen konden sympathie opbrengen voor het Nederlandse standpunt, dat zich vooral keerde tegen de Cubaanse aanwezigheid in Ethiopië. Maar deze delegaties meenden dat de eenheid van het festival te zeer verstoord zou worden door deze kwestie aan de orde te stellen. Daarom besloot de Nederlandse delegatie des te meer nadruk te leggen op haar standpunt inzake de Sowjet-dissidenten, omdat daarvoor nog de meeste steun te verwerven leek. In de commissie die zich bezig hield met ontwapening en ontspanning werd dan ook ondanks Sowjet-russische en Oostduitse tegenkanting van Nederlandse zijde publiekelijk verklaard, dat "de ontwikkeling in de socialistische landen ernstige vragen (doet) rijzen bij de Nederlandse delegatie. Die verontrusting hebben wij tot uitdrukking gebracht door onze verwerping van de gevangenhouding van en de Oostduitser . De Nederlandse delegatie veroordeelt de onderdrukking van individuele en collectieve mensenrechten in de socialistische landen van Oost-Europa, waarvan genoemde processen slechts een symptoom zijn".

De Nederlandse delegatie maakt per fiets haar entree in het stadion te Havana bij de openingsceremonie van het Xie Wereld Jeugd Festival.

Deze woorden werden uitgesproken door een wat non-conformistisch CPN-lid, die zijn betoog inleidde met de stelling dat het niet aangaat bij de discussie over ontspanning de dissidentenkwestie onbesproken te laten. De Sowjet-afgevaardigde die hierna het woord voerde, liet duidelijk zijn ongenoegen blijken over deze Nederlandse bijdrage. Hij noemde die goed bedoeld, maar objectief gezien een ondersteuning van het Amerikaanse imperialisme en een bedreiging van de eenheid van het festival.

- - -

KRITIEK OP DISSIDENTENPROCESSEN IN SOWJET-UNIE BRENGT WESTEUROPESE CP-EN TOT MORELE ZELFVERHEFFING

De recente dissidentenprocessen in de SU hebben bij de Westeuropese CP-en veel kritiek opgeroepen. Het hier volgende stuk geeft een beknopte analyse van deze kritiek en wijst er verder op dat:

niet alle Westeuropese CP-en tegen Moskou's dissidentenaanpak protesteren, de partijen die dit wel doen, in de processen geen aanleiding zien om het Sowjetsysteem ter discussie te stellen,

de protesterende partijen zich in een vertoon van morele superioriteit hullen dat alle niet-communistische kritiek op de SU veroordeelt als een huichelachtige "anti-Sowjetcampagne".

Algemeen

De recente dissidentenprocessen in de Sowjet-Unie - , , ,
e.a. - hebben bij de Westeuropese CP-en veel kritiek opgeroepen. In die kritiek vallen enkele algemene, gemeenschappelijke elementen aan te wijzen. Deze hebben betrekking op:

- de procesgang. De kritiek geldt het ontbreken van openbaarheid rond de processen, het weigeren door de autoriteiten van toegang tot de rechtszaal aan familieleden en supporters van de aangeklaagden, het negeren van de rechten van de verdediging e.d.

In het verlengde van deze kritiek, maar een stap verder, ligt de afwijzing van de delict-omschrijving en de wetgeving op grond waarvan deze mogelijk is: Bij aanklachten wegens "laster" en "anti-Sowjetpropaganda" vervaagt de grens tussen strafbare daden en het uiten van meningen (De Waarheid, 15 juli 1978)^{*)}. De Sowjetstrafwet is zo vaag en ruim geformuleerd dat zij de autoriteiten de mogelijkheden biedt om inbreuk te maken op het recht van vrije meningsuiting (Morning Star, 14 juli 1978)^{**)}. Het is dringend noodzakelijk dat letter en geest van de Sowjetwetten worden aangepast aan de geest van onze tijd, die in hoge mate wordt bepaald door het verlangen naar vrijheid (l'Humanité, 11 juli 1978)^{***)}.

*) Partijkrant van CP Nederland (CPN).

**) Partijkrant van CP Groot-Brittannië (CPGB).

***) Partijkrant CP Frankrijk (PCF).

- de verhouding tussen socialisme en democratie. Onder invloed van het eurocommunisme is de stelling dat socialisme en democratie "onverbrekkelijk bij elkaar horen", de laatste jaren een van de meest gehoorde binnen het Westeuropese communisme. Men moet hierbij bedenken dat de Euro-CP-en in dit verband steeds verklaren dat de zg. burgerlijke rechten en vrijheden (waaronder dus het recht van vrije meningsuiting) ook voor hen zaken van principiële, blijvende betekenis zijn. Zij zijn verder van mening dat deze rechten en vrijheden in de "kapitalistische" samenleving in hoge mate worden bedreigd en dat zij pas werkelijk kunnen worden veiliggesteld in de "socialistische" samenleving, waarin zij bovendien pas volledig tot ontwikkeling zullen komen.

Tegen deze achtergrond zijn de dissidentenprocessen een affront en de protesterende CP-en laten daarover dan ook geen misverstand bestaan:

Elke staat heeft de plicht de burger- en mensenrechten van zijn onderdanen te garanderen. Dat geldt vooral voor een socialistische staat. (l'Unita, 12 juli 1978) ^{*)}.

De processen schaden de zaak van het socialisme (Drapeau Rouge, 12 juli 1978) ^{**)}. Regelmatig valt met betrekking tot het optreden van de Sowjet-autoriteiten de kwalificatie "ontoelaatbaar".

- de gevolgen van de processen met het oog op de détente. Het gaat hier - behalve bij de PCI (waarover later) - om een hoofdzakelijk indirecte kritiek. Dus niet: de Sowjet-Unie schaadt met deze processen het détente klimaat, maar: de processen leveren de "koude oorloghitters" in het Westen de kans een nieuwe poging tot afbraak van de détente te ondernemen (Morning Star, 14 juli 1978). Meestal wordt in dit verband opgemerkt dat de Sowjet-Unie inmiddels zo machtig tegenover de kapitalistische wereld is geworden dat zij processen zoals nu tegen de dissidenten helemaal niet nodig heeft.

Deze indirecte kritiek op Moskou loopt overigens meestal snel uit in rechtstreekse aanvallen op de westerse critici van het Sowjet-dissidentenbeleid: juist n.a.v. de processen moet er "gewaarschuwd worden tegen alle

^{*)} Partijkrant Italiaanse CP (PCI)

^{**)} Partijkrant Belgische CP (CPB)

pogingen van de zijde van NAVO-fanaten om de koude oorlog te laten herleven. Geen nadenkend mens kan in twijfel verkeren over de bedoeling van hun huichelachtige campagnes" (De Waarheid, 15 juli 1978).

Afzonderlijke geluiden, standpunten

Enkele partijen vullen de hiervorengenoemde algemene thema's nog aan met specifiek eigen bewoordingen of een verdergaande standpuntbepaling. Zo voegt de CPGB, wanneer zij Moskou oproept tot het handhaven van het recht op vrije meningsuiting voor de Sowjetburgers, daaraan steeds toe dat dit ook moet gelden voor degenen wier ideeën "vijandig tegenover het socialisme" zijn (zie o.m. Morning Star, 14 juli 1978). Aan de ene kant een vanzelfsprekendheid, aan de andere kant een toevoeging waarmee veel communisten het niet eens zijn en als zodanig een niet onbelangrijke explicatie.

Ook in de kritiek van PCF zat een eigen element. In l'Humanité, (11 juli 1978) werd deze nl. geplaatst onder de titel "L'esprit des lois" - een duidelijke verwijzing naar het boek "De L'esprit des lois" van MONTESQUIEU, de 18e eeuwse Franse filosoof, die met dit werk een van de belangrijkste geestelijke wegbereiders van de Franse (burgerlijke) revolutie werd. M.a.w., de PCF neemt hier impliciet de burgerlijke legaliteitstraditie tot uitgangspunt bij haar kritiek op de Sowjetrechtbedeling t.a.v. de dissidenten.

Het is echter m.n. de PCI die in haar kritiek een beslissende stap verder gaat dan de andere CP-en. In de controverse tussen Moskou (dissidentenaanpak is een binnenlandse aangelegenheid en bemoeienis daarmee van buitenaf dient als inmenging veroordeeld) en Washington (schending van mensenrechten hindert détente) kiest de PCI nl. onmiskenbaar voor de westerse visie: "In de wereld van vandaag bestaat er geen binnenlands-politieke handeling die niet tegelijk of indirect een daad van buitenlandse politiek is. Dat geldt voor elke staat". Processen, zoals tegen , e.a. "dragen niet bij aan de zaak van de détente" (l'Unita, 24 mei en 11 juli 1978). Het l'Unita-artikel gaat echter nog verder. Het raadt Moskou aan te komen tot "een meer moedige en dynamische opvatting en praktijk van de détente-en vreedzame coëxistentie-politiek", (om te komen) tot "een niet-simplistische opvatting" waarin détente niet beperkt blijft tot een zaak met "alleen militaire en diplomatieke aspecten" maar wordt uitgebreid tot het terrein van een politieke en ideologische dialoog...". Om die dialoog mogelijk te maken moeten "de democratische

waarden en de burger- en mensenrechten overal worden verspreid en toegepast" en moeten "de verdragen waarbij deze zijn geratificeerd worden nagekomen". Er mogen "geen kunstmatige barrières worden opgericht die de verspreiding van ideeën belemmeren".

Afgezien van het feit dat met dit laatste opnieuw een zuiver westers denkbeeld wordt overgenomen, is het belangrijkste wel dat hier de officiële Sowjetopvatting van vreedzame coëxistentie en détente wordt afgewezen. Voor Moskou immers is détente economische samenwerking, het voorkomen van een directe, militaire confrontatie tussen de beide supermachten, maar daarbuiten wedijver (lang niet altijd vreedzaam: zie Afrika) en m.n. op ideologisch gebied "onverzoenlijke strijd". Dit laatste is zelfs een van de essentiële elementen in de Sowjetgedachtengang: zou het "socialistische blok" in die strijd verslappen, dan zou het zich ideologisch laten ondermijnen. In de westerse opvatting daarentegen wordt het ideologische gesprek juist als integrerend element in het ontspanningsproces gezien. Met het oproepen tot een ideologische dialoog plaatst de PCI zich dan ook opnieuw op de westerse lijn.

Kanttekeningen bij de Westeuropese communistische kritiek

Hoewel de kritiek van de Westeuropese communisten op de dissidentenprocessen duidelijk en scherp genoeg is om twijfels inzake de gemeendheid ervan weg te nemen, mag met het oog op een volledige beeldvorming m.b.t. de betekenis van deze kritiek een aantal zaken niet onvermeld blijven.

Niet alle Westeuropese CP-en kritiseren de Sowjet-Unie

Omdat de CP-en die tegen de dissidentenbehandeling in de Sowjet-Unie protesteren - PCI, PCF, PCE, samen met enkele kleinere partijen zoals CPB en CPGB - veruit het grootste gewicht vormen binnen het Westeuropese communisme en het gezicht ervan bepalen, is in het voorgaande steeds gesproken over het protest van "de" Westeuropese CP-en.

Deze generalisatie mag echter niet doen vergeten dat een aantal Westeuropese CP-en Moskou kritiekloos steunt inzake de dissidentenaanpak. Zo concludeerde de Portugese CP (PCP) na het proces tegen [] in haar partijblad geheel conform de door Moskou gegeven voorstelling van zaken: "Een spion veroordeeld". Partijen als de "buitenlandse" KKE, de belangrijkste Griekse CP, de Nocrse, Deense en Westduitse CP kwamen met een soortgelijke evaluatie.

Andere partijen weer berichten niet of zonder enig commentaar over de hele kwestie en weigerden op die manier zich kritisch tegenover Moskou uit te laten.

Nog weer andere kwamen met een halfslachtig protest of namen maar een gedeelte over van de argumenten die de kritisch gezinde CP-en naar voren brachten. In dit verband kunnen bijv. worden genoemd de Zwitserse CP (PdA) en de Nederlandse CP (CPN). De eerste ging in haar standpuntbepaling t.a.v. de processen niet verder dan de overweging dat de Sowjet-Unie het niet nodig had haar kracht op dezelfde manier te demonstreren. De tweede keurde wel de processen af en liet eveneens weten van mening te zijn dat socialisme en vrijheid van meningsuiting bij elkaar horen maar maakte tegelijkertijd duidelijk niets van de dissidenten te willen weten en de Sowjetautoriteiten in hun dissidentenaanpak zonder meer het voordeel van de twijfel te gunnen. Voor wat betreft het verband tussen de processen en de détente stelde de CPN bovendien dat "vermenging van de binnenlandse toestanden in de Sowjet-Unie met de internationale betrekkingen..." moet worden afgewezen (De Waarheid, 22 juli 1978). Dat is dus het overnemen van Moskou's standpunt inzake de niet-inmenging in interne aangelegenheden.

Al met al biedt het Westeuropese communisme dus een heterogeen geheel aan reacties. Naast de ondubbelzinnige afwijzing van het Sowjetoptreden - die inderdaad de hoofdtoon vormt - vallen ook aarzelende reacties, stilzwijgende goedkeuring en openlijke verdediging van het Sowjetbeleid te constateren.

Kritiek behandelt processen als schoonheidsfout

De scherpte waarmee de kritiek soms is geformuleerd mag niet verhullen dat deze inhoudelijk wezenlijk begrensd blijft. Geen van de tegen de processen protesterende CP-en stelt nl. de vraag of deze processen niet moeten worden gezien als consequentie van het Sowjetsysteem. Hoewel de PCE al eerder wel stappen in deze richting heeft ondernomen en hoewel de nu geleverde kritiek op de Sowjetstrafwetgeving in dezelfde richting gaat, zijn ook de nu gevoerde processen toch weer geen aanleiding geworden voor de Westeuropese CP-en om het Sowjetsysteem als zodanig aan de orde te stellen. Integendeel, de uitspraak dat dergelijke processen "juist in een socialistisch land" niet horen, dat zij vooral misplaatst zijn in de Sowjet-Unie die zich zulke "inmense verdiensten" (l'Humanité, 11 juli 1978) verworven heeft en die zulke "zware offers heeft gebracht voor de mensenrechten" (Drapeau Rouge, 12 juli 1978), die uitspraak sluit het Sowjetsysteem als onderwerp van kritiek bij voorbaat uit.

Op deze manier worden processen schoonheidsvlekjes op een verder blank blazoen waarin het Westen zich beschaamd kan spiegelen. Voor de CP-en nl. zijn schendingen van de mensenrechten in het Westen wèl structureel, inherent immers aan het "kapitalistische systeem". Het Westen wordt daarbij dermate ruim opgevat dat elke willekeurige dictator waar ook ter wereld die zich toevallig niet "socialistisch" noemt, eronder valt. Zo ontstaat een uiterst kwalijk beeld van een niet-communistische wereld waarin schendingen van de mensenrechten aan de orde van de dag zijn, op een schaal die geen precedent kent. Dit beeld wordt nog versterkt doordat de Sowjetdissidentenprocessen aanleiding geven - men krijgt althans duidelijk die indruk - tot een ware hausse aan artikelen in de Westeuropese communistische pers over wat er in "de kapitalistische wereld" allemaal fout is. Daardoor ontstaat een totaalbeeld waarin de dingen die in de Sowjet-Unie gebeuren, als kleine incidenten wegvallen tegen een massale mensenrechtenschending overal elders.

Om dit te visualiseren stelle men zich een pagina voor van een communistische krant zoals die er afgelopen zomer kon uitzien:

De pagina opent met een zware kop over "alsmaar stijgende werkloosheid" in de Westerse industrielanden (recht op arbeid is een van de belangrijkste mensenrechten!) biedt verder een artikel over het drijven van "oorlogskrachten in het Pentagon" tot het opvoeren van de bewapening (ontspanning en vrede zijn de meest primaire mensenrechten!), bevat een foto van een nieuwe industriestad in de Sowjet-Unie (de opbouw van het socialisme gaat ondanks hier en daar een strubbeling door), laat nog enkele gemengde berichten zien o.a. over de "lakse houding" van de West-Duitse autoriteiten tegenover het herlevend nazisme en brengt tenslotte links onderaan in een open en nobel lettertype de serene afwijzing van een inderdaad als een laakbaar voorval te beschouwen iets, de veroordeling van een enkele dissident door een Sowjetrechtbank.

Nog eens samengevat, voorzover de westerse communistische pers de Sowjet-processen afkeurt, weigert zij daarbij het Sowjetsysteem ter discussie te stellen. Zij plaatst integendeel haar berichten en commentaren over de processen in een zodanig geselecteerd kader dat de schendingen van de mensenrechten in de Sowjet-Unie door de lezer niet anders kunnen worden opgevat dan inderdaad incidentele misstappen die ver achterblijven bij wat elders aan verwerpelijks plaatsvindt.

Protest tegen Moskou steeds verbonden met veroordeling van westerse kritiek als anti-Sowjetcampagne

Om het communistische taalgebruik even over te nemen, "objectief bezien" lijkt het erop dat de Westeuropese CP-en met hun protesten tegen de Sowjet-Unie zich, althans tot op zekere hoogte, opstellen aan de kant van de niet-communistische westerse critici. Hoe dit mag zijn, "subjectief" is dat zeker niet het geval. De protesterende CP-en dulden geen bondgenoten in hun kritiek op Moskou. Een nooit ontbrekend onderdeel in hun kritische commentaren t.a.v. de Sowjet-Unie is de heftige aanval op het "hysterische anti-Sowjetkoor" dat n.a.v. de dissidentenprocessen vanuit het Westen opgaat (Morning Star, 12 juli 1978). Niet zelden is zelfs het deel van het commentaar waarin deze "hysterie" te lijf wordt gegaan, groter dan het deel dat de eigenlijke kritiek op Moskou bevat. Ook een partij als de PCI, die zich in haar argumentatie inzake de samenhang tussen mensenrechten en détente in feite bij de westerse opvattingen aansluit, laat niet na vast te stellen dat "de Italiaanse communisten manifestaties van anti-Sowjetisme" beslist afwijzen (l'Unita, 12 juli 1978). In die aanvallen op de niet-communistische kritiek op de Sowjet-Unie zitten ook weer enkele gemeenschappelijke thema's.

Zoals al opgemerkt geldt voor al deze CP-en dat de dissidentenprocessen van Westeuropese kant hebben geleid tot een "waaninnige" (Morning Star, 14 juli 1978), een "huichelachtige" (Waarheid, 15 juli 1978), een "heftige campagne tegen de socialistische landen" (l'Humanité, 17 juli 1978). Deze campagne wordt gestimuleerd door "sinistere krachten" (Morning Star, 12 juli), door figuren die "voor geen misdaad tegen de vrede" terugschrikken (Waarheid, 15 juli 1978).

Uiteraard zijn de motieven van deze bijzonder kwalijke figuren om tegen de dissidentenprocessen te protesteren per definitie verwerpelijk: zij willen terug naar de koude oorlog. Opvallend echter als een tweede gemeenschappelijk thema is de verkettering van nagenoeg alle niet-communistische critici. Al die lieden, al die media, al die instellingen die nu zo'n grote mond opzetten over de schending van de mensenrechten in de Sowjet-Unie, kijken de andere kant uit als het om schending van diezelfde rechten in het Westen gaat, zo is de suggestie. M.n. de Amerikaanse president CARTER moet het hierbij ontgelden want hij wordt rechtstreeks verantwoordelijk gesteld voor de daden van de "beulsregiems" van Chili tot aan Zuid-Korea toe en om de oren geslagen met twijfelachtige zaken in zijn eigen land,

zoals de kwestie van de "Tien van Wilmington" ^{*)} die door l'Humanité de laatste tijd vaker zijn vermeld dan c.s. Het feit dat juist CARTER t.a.v. vooral de Zuidamerikaanse landen op het punt van de eerbiediging van de mensenrechten verschillende stappen heeft ondernomen, wordt daarbij volledig genegeerd of sarcastisch weergegeven.

Nadat op deze manier "die hele anti-Sowjetcampagne" als uiting van hypocrisie en kwade trouw aan de kaak is gesteld, blijft de CP over als de enige instantie wier motieven zuiver zijn: zij behoort niet tot "de gewone vrijheidskampioenen die bij het veroordelen van onrecht merkwaardige blinde vlekken vertonen" (l'Humanité, 17 juli 1978), zij protesteert zonder door selectieve verontwaardiging te worden geleid. Zo hult de CP zich tenslotte demonstratief - dat is het derde gemeenschappelijke, bij al deze partijen naar voren komend element - in een vertoon van ongeëvenaarde democratische en morele superioriteit.

^{*)} Een groep die i.v.m. rassenrellen die eind 60-er jaren in South Carolina plaatsvonden, in een omstreden proces wegens een bomaanslag werd veroordeeld. Een lid is inmiddels geëgratieerd, terwijl een aantal anderen strafmindering heeft gekregen. Vanuit de publieke opinie worden nog steeds pogingen ondernomen om het proces herzien te krijgen.

DE CPN OVER DE INTERVENTIE IN TSJECHOSLOWAKIJE

Sinds de CPN enige tijd geleden de socialistische landen weer als haar "natuurlijke bondgenoten" heeft ontdekt, heeft zij zichtbaar moeite met de publiciteit rond toestanden in die landen die in het Westen de publieke verontwaardiging wekken. Kon zij zich tot voor kort vanuit haar "autonome opstelling" vrij gemakkelijk van zulke misstanden distanciëren, thans moet zij deze krachtens haar "internationale solidariteit" weer zoveel mogelijk positief benaderen zonder evenwel haar nationale goodwill onnodige schade toe te brengen.

Sinds het rumoer rond de jongste dissidentenprocessen in de Sowjet-Unie heeft de CPN voor zulke moeilijke gevallen in haar publicaties een bepaald procédé ontwikkeld, dat in eerste instantie bestaat uit een zo afstandelijk mogelijke berichtgeving - bij voorkeur door middel van nogal eenzijdig gekozen citaten uit de internationale pers. Kan de partij niet langer om een eigen standpuntbepaling heen, dan is zij wel bereid te erkennen, dat er enkele historisch verklaarbare "misvormingen" in de socialistische landen voorkomen. Deze zijn volgens haar echter niet van wezenlijke betekenis en worden slechts door de nationale en internationale "reactie" aangegrepen om "de koude oorlog te doen herleven" en de bewapeningswedloop op te voeren.

Al wil de CPN wel openlijk verklaren niet gelukkig te zijn met schoonheidsfouten in de socialistische wereld, zij zegt zich niet te laten verleiden tot "principeloze beschuldigingen" of inmenging in andermans zaken, die immers van hieruit toch "niet te beoordeelen zijn". Haars inziens behoort er in de communistische wereldbeweging juist plaats te zijn voor "meningsverschillen" die door onderling gesprek op den duur kunnen worden opgelost en in geen geval afbreuk mogen doen aan de momenteel hoogst noodzakelijke communistische verbondenheid en actie-eenheid. Volgens dit recept nu heeft de CPN in haar partijkrant ook de Warschau Pact-invasie in Tsjechoslowakije "herdacht".

Tien jaar geleden nog diskwalificeerde "De Waarheid" de gewapende W.P.-interventie in Tsjechoslowakije als een "ontoelaatbare" wandaad van de Sowjetleiding, waarvoor "geen enkele rechtvaardiging" te vinden was.

Het partijbestuur zelf veroordeelde in een Manifest van 26 augustus 1968 deze "onaanvaardbare" handelwijze als "de meest schandelijke inbreuk op de principes van het leninisme tot nu toe gepleegd".

Dit alles werd echter gezegd in een periode, waarin de verhouding tussen CPN en CPSU een dieptepunt had bereikt en de Nederlandse partij campagne voerde tegen "het giftige revisionisme van CHROESTJOW en zijn opvolgers". Een jaar tevoren had de CPN haar internationaal isolement bezegeld door verstek te laten gaan op de conferentie van Europese CP-en in Karlovy Vary, waarop CPSU-leider BREZHNEV de Sowjetplannen rond de Europese veiligheid had ontvouwd.

Nu de CPN zich een decennium later weer "onverbrekkelijk verbonden" is gaan voelen met de socialistische landen en zij de Sowjetpolitiek van "vrede en veiligheid" weer actief ondersteunt, moest "De Waarheid" wel terugkomen op haar eertijds zo opzienbarende veroordeling van de gewelddadige Sowjetingreep. Om dit zonder al te veel gezichtsverlies te kunnen doen had de partijkrant een reeks van drie artikelen nodig, waarin nog wel enkele bedenkingen tegen de "schadelijke" interventie in Tsjechoslowakije overeind worden gehouden, maar waarin een meer principiële kritiek geheel ontbreekt.

"De Waarheid" constateert nu, dat "er in de internationale communistische pers verschillende zienswijzen (zijn) gegeven op de gebeurtenissen van tien jaar geleden". In die kontekst vermeldt zij vervolgens dat ook de CPN destijds daarover "haar afkeuring" heeft uitgesproken op grond van haar bezwaren tegen "enigerlei inmenging, militair of anders, in de zaken van Tsjechoslowakije of van welk ander socialistisch land dan ook". Maar, zo vervolgt het blad, er is ook over zulke dramatische gebeurtenissen als die van 1968 en 1969 binnen de communistische beweging ruimte voor "verscheidenheid in meningen", die "normaal bespreekbaar" dienen te zijn. Zo'n "uitwisseling van gedachten" is alleen maar "nuttig en noodzakelijk" en mag onder geen beding schade doen aan de internationale solidariteit en "gezamenlijke strijd van communisten en vredesstrijders" - ondanks hun "verschillende kijk op een aantal ongetwijfeld belangrijke vraagstukken". Want het is juist "in de kapitalistische wereld en niet in de laatste plaats in Nederland de hele monopolie - en NAVO-pers die zich tot het uiterste heeft ingespannen" om deze tegenstellingen in het communistisch kamp op de spits te drijven teneinde de koude oorlog weer aan te wakkeren en de bewapeningsuitgaven op te schroeven.

De CPN wijt de moeilijkheden in Tsjechoslowakije geheel aan het "revisionistisch wanbeleid" van partijleider N , die begin 1968 door DUBCEK werd vervangen en sindsdien ook in de Oosteuropese pers meer en meer is verguisd. De CPN pretendeert nu deze N al veel eerder te hebben doorzien, omdat ze reeds in 1967 "een negatieve ervaring" met hem had gehad. Daaraan blijkt ze achteraf zelfs een soort cryptisch excuus te willen ontleenen voor haar afwezigheid op de conferentie van Karlovy Vary, als "De Waarheid" namelijk schrijft dat uitgerekend N optrad "als voorzitter van een internationale conferentie van Europese

communistische partijen, waaraan de CPN uitgaande van haar opvattingen over autonomie in verband met de wijze van voorbereiding niet deelnam".

Overigens wil de CPN er in deze artikelenserie van "De Waarheid" wel voor uitkomen het ook niet altijd eens te zijn met de huidige gang van zaken in Tsjechoslowakije, maar daarover valt al evenzeer te discussiëren. Wat zij echter essentieel vindt is dat Tsjechoslowakije actief deelneemt aan de "gezamenlijke strijd van communisten en vredesstrijders" gezien haar "zeer intensief" verweer tegen de neutronenbom, waarvan op het Amsterdams Forum tegen de N-bom getuigenis werd afgelegd. Daarop baseert "De Waarheid" met het oog op de toekomst haar conclusie dat "juist het gemeenschappelijk optreden voor internationale ontspanning en vrede kan bijdragen tot een beter internationaal klimaat".

- - -

"DENK AAN PRAAG '68" - EEN PROTEST MET EEN BIJSMAAK

Aan de Sowjetinterventie in Tsjechoslowakije in 1968 is ook van andere, op het eerste oog onverwachte zijde aandacht geschonken en wel uit de hoek van het pro-Chinese communisme. In navolging van Peking hebben namelijk pro-Chinese groeperingen in het Westen de gelegenheid van de 10e verjaardag van deze gebeurtenis aangegrepen om het "sociaal imperialisme" van de Sowjet-Unie nog eens aan de kaak te stellen uitgaande van de typisch maoïstische Drie-Werelden-theorie.

Krachtens deze theorie dienen de kleinere uitbuitende, maar op hun beurt ook zelf uitgebuite landen van de zgn. Tweede Wereld het in een bondgenootschappelijk eenheidsfront met de anti-imperialistische "hoofdmacht" van de Derde Wereld (Azië, Afrika, Latijns-Amerika) gezamenlijk op te nemen tegen het "hegemonisme" van de Eerste Wereld der twee supermachten, waarvan de Sowjet-Unie als de gevaarlijkste geldt.

In Nederland was het de KEN ml (Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland marxistisch leninistisch met ongeveer 200 leden), die reeds in het voorjaar voorbereidingen trof om de herdenking van de WP-inval in Tsjechoslowakije dienstbaar te maken aan dit internationaal eenheidsfront. Zij gaf daartoe de stoot tot de oprichting van een comité "Denk aan Praag '68". De KEN ml ging er bovendien van uit dat de gemeenschappelijke vrees voor Sowjet-overheersing ook een brug zou kunnen slaan naar andere politieke groeperingen, waardoor zij haar nationale relaties zou kunnen uitbreiden en mogelijk tevens ledenwinst zou kunnen boeken.

De KEN ml wist nog een andere pro-Chinese splintergroep, de KAO ml (Kommunistische Arbeiders Organisatie ml, met enkele tientallen leden) in een bijwagenrol bij deze zaak te betrekken en begon haar eigen organisatie zowel op landelijk als op afdelingsniveau in touw te brengen om de actie een zo breed mogelijke basis te geven. Voor adhesie en medewerking werd contact gezocht met verschillende personen en groeperingen, die in elk geval met elkaar gemeen hadden om welke reden dan ook begaan te zijn met het lot van Tsjechoslowakije. Voorwaarde voor deelname was slechts dat men zich onthield van algemeen anti-communistische leuzen.

Om zich van zo groot mogelijke bijval te verzekeren verving de KEN ml de aanvankelijk impulsief gekozen slogan "Solidair met het verzet tegen de imperialistische politiek van de Sowjet-Unie" door de leuze "Solidair met het verzet van het Tsjecho-

slowaakse volk". Intussen zag zij er echter nauwlettend op toe dat het landelijk secretariaat en de plaatselijke contactadressen van het Comité in eigen handen bleven.

Het aldus gemanipuleerde comité "Denk aan Praag '68" wist inderdaad de steun te krijgen van verscheidene politieke partijen en maatschappelijke organisaties van democratische huize, die in onwetendheid over de precieze achtergrond en bij gebrek aan een dergelijk initiatief uit eigen kring op deze wijze hun sympathie met het Tsjechoslowaakse volk tot uitdrukking wilden brengen. Dit succes steeg de KEN ml kennelijk zo naar het hoofd, dat zij o.a. bij monde van haar voorman

in de publiciteitsmedia steeds openlijker haar aandeel daarin opeiste. Deze gang van zaken zal van Chinese zijde waarschijnlijk allerminst op prijs zijn gesteld, omdat de onderneming hierdoor meer een uitgesproken KEN ml dan een anti-Sowjetstempel kreeg opgedrukt. Bovendien werden zodoende de ogen geopend van verschillende van de deelnemende groeperingen, die dan ook duidelijk afstand gingen nemen, zo niet van de door het Comité te organiseren activiteiten, dan toch van de organisatoren zelf.

In de week van 19 tot 26 augustus vonden er onder auspiciën van het Comité "Denk aan Praag '68" in een tiental steden fakkeltochten en protestbijeenkomsten plaats, die hun hoogtepunt vonden in een optocht van zo'n duizend demonstranten door Amsterdam en aansluitende slotmanifestatie in Carré.

Blijft de wrange nasmaak dat de Praagse lente, die in Tsjechoslowakije toch vooral wilde afrekenen met twintig jaar stalinistisch schrikbewind, aldus herdacht werd onder regie van een organisatie, welke STALIN zelf nog steeds in hoge ere houdt. Naar aanleiding van de sterfdag van deze "voortreffelijke marxist-leninist en proletarisch leider" citeerde het KEN ml-orgaan Rode Tribune nog op 8 maart met instemming de uitspraak van MAO, dat "alleen langs de weg die STALIN wijst en met zijn hulp de mensheid zich uit haar lijden kan verlossen".

Komitee "Denk aan Praag '68"

III. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

MOLUKKERS: RECENTE ONTWIKKELINGEN

Op 30 en 31 augustus 1978 heeft de Tweede Kamer zich bijna unaniem achter het regeringabeleid betreffende de Molukse problematiek geschaard. Voor de Molukkers betekent dit, dat regering en parlement volharden in hun standpunt om niet tegemoet te komen aan hun politieke aspiraties en hen slechts wensen te beschouwen als een culturele minderheid waarvoor op sociaal/maatschappelijk terrein een aantal beleidmaatregelen wordt gerealiseerd.

Voor de Molukse gemeenschap is dit een - politiek gezien - zeer negatief resultaat. Voor ir. MANUSAMA lijkt er, vooral nu door de ontbinding van de Commissie K de mogelijkheid voor overleg met de Nederlandse regering te weggevallen, nog slechts het perspectief van eventuele contacten in het buitenland overgebleven.

Hoe de Molukse jongeren en in het bijzonder de potentiële terroristen dit politieke vacuüm zullen verwerken, is thans nog niet te overzien. Gelet op de ervaringen in het verleden, toen een politieke impasse pas maanden later leidde tot terreuraanslagen, zou opnieuw met geweld van Molukse zijde rekening moeten worden gehouden.

Congres Badan Persatuan - Inspraakorgaan Welzijn Molukkers - Kamerdebat

In de achterliggende periode die zich, zowel in politiek opzicht als op het terrein van de "incidenten" kenmerkte door een betrekkelijke rust, ontstond medio augustus 1978 toch enige beroering toen er in Molukse kring gediscussieerd werd over het voornemen van de Nederlandse regering om het Inspraakorgaan Welzijn Molukkers, dat thans nog alleen uit Molukkers bestaat, om te vormen tot een breder Orgaan voor Overleg en Advies.

Hiervoor werd zelfs een speciaal congres van de Badan Persatuan gehouden, dat zich op 19 augustus 1978 in Wierden uitsprak voor het bevriezen van de betrekkingen met de Nederlandse overheid wanneer de regering haar voornemen met betrekking tot het Inspraakorgaan zou uitvoeren.

Andere belangrijke zaken zijn op het congres nauwelijks aan de orde geweest, zelfs niet het Kamerdebat van 30 en 31 augustus.

Dit debat heeft ook daarna nauwelijks tot enige reactie van Molukse zijde geleid. Wel werd, op initiatief van ds. R. uit Tilburg, een handtekening-

actie gehouden waarvan het resultaat, 1.300 stuks, op 29 augustus 1978 werd aangeboden aan de voorzitter van de Tweede Kamer, dr. A. VONDELING ^{*)}.

Nieuw Revolutionair Volksfront "GOHEBA"

In juli 1978 heeft een aantal Molukse jongeren, afkomstig uit diverse bestaande groeperingen en organisaties een nieuwe Molukse jongerenbeweging opgericht, genaamd "GOHEBA" (de naam van een mythische vogel die waakt over vrede en voor-spoed). Aanleiding tot de oprichting van "GOHEBA" zijn de terroristische acties in het verleden en de huidige politieke impasse. "GOHEBA" wil optreden als een soort voorhoede-partij die de gehele Molukse achterban moet inspireren.

Enkele doelstellingen van deze nieuwe organisatie zijn:

- strijd voeren tegen de republiek Indonesië en deze strijd coördineren met alle landen en bewegingen die de RMS-strijd als rechtvaardig zien;
- waken over de Molukse identiteit en cultuur; voorkomen dat de Molukkers integreren in de Nederlandse samenleving;
- behartiging van sociaal/maatschappelijke belangen van de Molukkers;
- een doelgerichte klassenstrijd propageren wanneer de omstandigheden dat eisen.

In de afgelopen weken hebben de oprichters van "GOHEBA"

activiteiten ont-

plooid die er op gericht zijn "GOHEBA" in geheel Nederland bekendheid te laten krijgen en aanhang te winnen.

- - -

*) Vernomen werd, dat ir. MANUSAMA over deze geringe blijk van adhesie zeer teleurgesteld was. Volgens hem zou de "buitenwacht" hieruit kunnen afleiden, dat er binnen de Molukse gemeenschap zelf van verminderde belangstelling voor de eigen problematiek sprake is.

ONTWIKKELINGEN ROND HET PALESTIJNSE TERRORISME

In de afgelopen maanden trok een bloedig conflict tussen enerzijds de gematigde Palestijnse organisatie "Al Fatah" en anderzijds de radicale Palestijnse splinterorganisaties en het hen steunende Irak de aandacht: Over en weer werden aanslagen uitgevoerd.

Voorzover bekend is dit conflict nog niet uit de wereld geholpen.

Aan het eind van dit kwartaal vond de Amerikaans-Egyptisch-Israëliëse topconferentie in Camp David plaats. De resultaten van dit overleg lijken een Egyptisch-Israëliëse vrede dichtbij te hebben gebracht, maar zijn een slag in het gezicht van de Palestijnse organisaties. Met nieuwe terreurdaden zal dan ook rekening moeten worden gehouden.

I. Het conflict tussen "Al Fatah" en Irak

Het conflict tussen enerzijds de gematigde Palestijnse organisatie "Al Fatah" (leider: YASSER ARAFAT) en anderzijds radicale Palestijnse splinterorganisaties en het hen steunende Irak lijkt zijn oorzaak te vinden in twee kwesties:

- De vraag of een politieke oplossing van het Arabisch-Israëliëse conflict tot de mogelijkheden mag behoren: Volgens Irak is dit niet het geval.
- De vraag of de UNO-macht gewapenderhand uit het zuiden van Libanon verdreven dient te worden: Op Irak georiënteerde radicale splinterorganisaties - te weten "Al Fatah Revolutionary Council", en het "Palestine Liberation Front" - zijn hier voorstander van, terwijl "Al Fatah" er tegen is.

Alhoewel het conflict tussen "Al Fatah" en Irak niet van recente datum is, is de openlijke strijd eerst kortelings (eind juli/begin augustus) uitgebroken. Aanleiding daartoe waren enerzijds de aanslagen op gematigde Palestijnse functionarissen (in Londen en in Koeweit) en anderzijds de arrestatie van radicale Palestijnen in Libanon door "Al Fatah"-eenheden.

Sedert eind juli hebben aanslagen plaatsgevonden tegen Palestijnse vertegenwoordigers in Frankrijk en Pakistan en tegen Iraakse doelen in België, Engeland, Frankrijk, Libanon, Lybië en Pakistan.

II. Mogelijke gevolgen van Camp David

De resultaten van de besprekingen in Camp David zijn zodanig, dat een geweldadige reactie vanuit Palestijnse kringen zeker niet onwaarschijnlijk is. Niet alleen lijken Egypte en Israël aan te koersen op een afzonderlijk vredesverdrag (waardoor Egypte de Arabische solidariteit doorbreekt), ook wordt in de getekende documenten nimmer gerept van de PLO als vertegenwoordiger van het Palestijnse volk. Dit laatste punt is daarom zo belangrijk, omdat op een Arabische topconferentie in Rabat in oktober 1974 werd uitgesproken, dat tijdens vredesonderhandelingen alleen de PLO het Palestijnse volk zou mogen vertegenwoordigen. In verband met deze uitspraak hebben de gematigde Palestijnse leiders zich sedert 1974 verzet tegen terreurdaden buiten het conflictgebied: dergelijke daden brachten volgens hen schade toe aan de politieke positie van de PLO. Nu de resultaten van Camp David de uitspraak van Rabat ontkracht lijken te hebben is het niet onmogelijk dat in meer gematigde Palestijnse kringen (hierbij valt met name te denken aan "Al Fatah") het terreurwapen weer ter hand zal worden genomen.

- - -

DE IRAANSE OPPOSITIE TEGEN DE SJAH

Achtergronden

Met de exploitatie van de eerste oliebronnen, kort na de Tweede Wereldoorlog, begon voor Iran een nieuw tijdperk. Tot dan toe was het keizerrijk een achterlijk land, waar op politiek, economisch en sociaal terrein middeleeuwse toestanden heersten. De lakens werden uitgedeeld door een zeer kleine bovenlaag, bestaande uit de keizerlijke familie, grootgrondbezitters en religieuze leiders ^{*)}. Door de olierijkdom echter werd het isolement van Iran doorbroken en kwam het via de grote oliemaatschappijen in contact met het Westen, dat al spoedig de gehele oliewinning in handen kreeg.

Het communisme in het algemeen en de Sowjet-invloed in het bijzonder werden vooral door toedoen van de religieuze leiders zoveel mogelijk geweerd. Iran oriënteerde zich weliswaar voornamelijk op het Westen, maar behield in politiek en maatschappelijk opzicht de al sedert eeuwen bestaande structuur.

Daartegen ontstond in het begin van de vijftiger jaren verzet, voornamelijk van de zijde van de intellectuele bovenlaag onder aanvoering van de toenmalige premier M. Mossadegh die streefde naar nationalisatie van de oliewinning om zo de groeiende invloed van de grote oliemaatschappijen terug te dringen, naar opheffing van het grootgrondbezit, naar liberalisatie van de Iraanse maatschappij en de invoering van een democratie naar westers model, waarin voor de Sjah als absoluut monarch geen plaats meer was. In 1953 kwam M. Mossadegh door toedoen van de Sjah ten val. Sedertdien werden ook door de Sjah maatregelen genomen die de invloed van de multinationals moesten terugdringen en aan het grootgrondbezit een einde maken. Zijn positie als absoluut heerser bleef echter onaantastbaar en van meer democratie was nauwelijks sprake. Zo bleef onder meer de communistische Tudeh-partij verboden.

Daadwerkelijke oppositie tegen het bewind bestond er tot de jaren '70 nauwelijks. Passief verzet werd slechts geboden door aanhangers van ex-premier M. Mossadegh, die

^{*)} 90% van de Iraanse bevolking is Mohammedaans, maar maakt deel uit van een kort na de dood van MOHAMMED ontstane orthodoxe afsplitsing, het Sjijtisme, dat buiten Iran nauwelijks aanhangers heeft.

zich hadden verenigd in het "Nationaal Front". In het midden van de jaren zestig groeide de onrust in Iran. Onder diverse bevolkingsgroepen ontstond in toenemende mate ontevredenheid over de binnenlandse situatie:

- intellectuelen en kunstenaars sloten zich aan bij de illegale Tudeh-partij;
- de religieuze leiders verzetten zich tegen het streven van de Sjah, de maatschappij naar westerse snit te moderniseren.

Uit deze groeiende ontevredenheid ontstonden in het begin van de zeventiger jaren twee terroristische organisaties. Een marxistische enerzijds en een uiterst rechtse, georiënteerd op de religieuze leiders anderzijds. De afgelopen jaren kenmerkten zich door toenemende guerrilla-activiteiten van de verzetsorganisaties en een steeds scherper optreden daartegen van de Iraanse autoriteiten.

Onlangs hebben beide verzetsbewegingen zich, ondanks hun diametraal tegenover elkaar staande ideologieën, verenigd in hun strijd tegen de regering, ten gevolge waarvan in Iran ernstige onlusten zijn uitgebroken.

De CISNU

In het kader van de opening naar het Westen werden jonge Iraneezen in staat gesteld om in het buitenland te gaan studeren, waarvan door velen gebruik werd gemaakt. Het grootste aantal studenten bevindt zich in de BRD waar in verschillende steden een Iraanse studentenvereniging werd opgericht. In 1961 werd door studenten uit de BRD en de USA de Confederation of Iranian Students (National Union) opgericht, een uiterst linkse organisatie, waarbij zich tal van plaatselijke verenigingen hebben aangesloten. Het hoofdkwartier van de CISNU is gevestigd in Frankfurt a/d Main. Tot de CISNU behoren groepen uit de BRD, Oostenrijk, Groot Brittannië, Italië, Frankrijk, België, Zweden, Turkije, India, de USA en Nederland. Het ledenaantal ligt naar alle waarschijnlijkheid tussen de 2000 en 3000. De CISNU stelt zich ten doel:

- te strijden tegen de onderdrukking van het Iraanse volk;
- het regime aan de kaak te stellen;
- deel te nemen aan de strijd van het Iraanse volk tegen het imperialisme.

Daarbij wil men het gebruik van geweld niet uitsluiten. Het is, aldus de CISNU een verantwoord middel om het geweld dat de Sjah bij het onderdrukken van de burgerlijke vrijheden hanteert, te bestrijden.

In politiek opzicht vormt de CISNU bepaald geen eenheid, integendeel, er heerst tussen de verschillende groepen grote rivaliteit. De tegenstellingen spitsten zich in de loop van 1975 zodanig toe, dat de verschillende facties die tot dan toe - althans naar buiten - de eenheid hadden weten te bewaren uit elkaar gingen.

De organisatie bestaat nu praktisch uit drie stromingen, een pro-Moskou vleugel, een maoïstische vleugel en een meer op het Albanese communisme georiënteerde groep. Deze laatste groep lijkt de meest invloedrijke en is ook getalsmatig de grootste.

Men verwijt de Moskou-gezinde CISNU-aanhang een contrarevolutionaire koers, die de strijd van het Iraanse volk voor vrijheid, democratie en nationale onafhankelijkheid in gevaar brengt. De maoïsten wordt verweten, dat zij zo opgaan in de strijd tegen de Russische invloed, dat zij zijn vergeten dat de CISNU streeft naar de bevrijding van Iran van zijn werkelijke vijanden, het fascistische regime van de Sjah en diens handlangers uit de USA.

Het aantal actieve CISNU-leden in Nederland is op de vingers van één hand te tellen. Tot 1976 bestond er een wat grotere groep van voornamelijk in Delft studerende Iranesezen. Enkel onder hen behoorden tot de CISNU, maar verdwenen in 1976 naar de BRD en sloten zich daar aan bij de vooralsnog weinig actieve MAO-vleugel. Enige activiteit wordt nog ontplooid door enkele CISNU-leden in Amsterdam, die nauw samenwerken met het Iran-komitee Nederland. Deze activiteiten blijven echter beperkt tot plakacties, demonstraties en vergaderen.

Bezettingsacties

De CISNU is de afgelopen jaren vooral in het nieuws geweest door de diverse bezettingsacties in Europa van Iraanse ambassades en consulaten.

4 augustus 1970	Bezetting van het consulaat in München.
8 maart 1974	Bezetting van de Iraanse ambassades in Wassenaar, Stockholm en Brussel.
29 april 1975	Bezetting van de Iraanse ambassade in Londen.
27 januari 1976	Bezetting van de Iraanse radio- en televisiestudio's in Parijs.

28 januari 1976	Bezetting van de Iraanse ambassade in Bonn.
26 mei 1976	Bezetting Iraanse consulaat in West-Berlijn.
26 mei 1976	Demonstratie in Bonn.
1 juni 1976	Bezetting van het Iraanse consulaat in Genève.
5 juli 1976	Bezetting van het Iraanse consulaat in Berlijn.
17 augustus 1978	Bezetting Iraanse ambassade te Brussel.
23 augustus 1978	Bezetting Iraanse ambassade te Wassenaar.

Deze bezettingsacties hebben doorgaans een tamelijk vreedzaam verloop gehad, hoewel in enkele gevallen veel vernielingen werden aangericht.

De Iraanse studenten willen op deze wijze protesteren tegen de regering in hun vaderland; ook tracht men wel bewijzen in handen te krijgen, dat de Iraanse geheime dienst (SAVAK) actief is onder de in West-Europa verblijvende studenten; bovendien doet men middels deze acties een appèl op de Westeuropese landen hun betrekkingen met Teheran te herzien en aan te dringen op eerbiediging van de mensenrechten in Iran.

De bezettingen worden, gezien de herkomst van de deelnemers georganiseerd door de CISNU in de BRD, uit welk land de meesten van hen afkomstig zijn. Ook Iranenzen uit Italië, Oostenrijk, Zweden, Frankrijk, Engeland en Nederland behoren tot de bezetters. Bij de jongste acties in Wassenaar en Brussel bleken één of twee van de bezetters al eens eerder bij een actie betrokken te zijn geweest.

Deze activiteiten van de CISNU worden door de Westeuropese regeringen met lede ogen aangezien. Enerzijds kunnen de Iranenzen voor hun acties veelal niet zwaar worden bestraft, anderzijds wekken lichte straffen het ongenoegen van Teheran op, wat na Wassenaar 1974 leidde tot een tijdelijk opschorten van de economische betrekkingen.

CISNU en terrorisme

Op 1 juni 1976 werd het Iraanse consulaat te Genève bezet door een groep CISNU-leden uit de BRD en Italië. De bezetters wierpen stapels papieren en dossiers door de ramen naar buiten, die daar door enkele helpers werden opgeraapt en meegenomen. Uit deze papieren zou zijn gebleken, dat de SAVAK in West-Europa inderdaad actief is, waarbij het consulaat in Genève als verbindingscentrum een belangrijke rol zou vervullen.

Op 3 november 1976 werd in Parijs een moordaanslag gepleegd op de Iraanse culturele attaché. De Franse politie heeft daarop vier CISNU-activisten gearresteerd, die bij de aanslag betrokken zouden zijn geweest. Twee van hen, tegen wie onvoldoende bewijzen konden worden ingebracht werden uitgewezen

De beide anderen onder wie een CISNU-hoofdbestuurslid, werden gedurende langere tijd vastgehouden. De CISNU rechtvaardigde de aanslag omdat, aldus deze organisatie, de betrokken attaché het hoofd zou zijn van de SAVAK in Frankrijk.

Verwachting

In de nabije toekomst valt een nieuwe actie contra de ambassade in Wassenaar naar alle waarschijnlijkheid niet te verwachten. Op enigszins langere termijn moet echter rekening gehouden worden met opnieuw een reeks acties in diverse landen, mede afhankelijk van de gebeurtenissen in Iran. Het gebruik van geweld moet daarbij niet worden uitgesloten.

IV. BEVEILIGING

HET VEILIGHEIDSONDERZOEK

Van tijd tot tijd verschijnen in de pers berichten over lieden, die menen vanwege hun politieke opvattingen geweerd te worden uit (semi-) overheidsfuncties. Veelal wordt dan gerefereerd aan de situatie in de Duitse Bondsrepubliek, waar men er de term "Berufsverbot" voor heeft bedacht. Het onderstaande artikel is een poging de rol van de BVD bij het aanstellingsbeleid van de (semi-) overheid toe te lichten.

Men spreekt wel van "Berufsverbot" in die gevallen, waarin van overheidswege de aanstelling van (overigens aan de eisen voldoende) sollicitanten naar een functie in de overheids sfeer wordt verhinderd vanwege hun politieke gezindheid. Soms wordt daarbij met een beschuldigende vinger gewezen naar de BVD.

In Nederland bestaan inderdaad regelingen, die het mogelijk maken personen uit overheidsfuncties te weren om redenen die met vakbekwaamheid niets te maken hebben. Anders dan wel eens wordt verondersteld, worden daarbij echter stringente criteria aangelegd, die vastliggen in de Beschikking Antecedentenonderzoeken ^{*)} en de Beschikking Veiligheidsonderzoeken ^{**)}. De beschikkingen zijn inhoudelijk gelijk maar hebben betrekking op verschillende categorieën personen. De Beschikking Antecedentenonderzoeken is van toepassing op diegenen, die solliciteren naar een z.g. vertrouwensfunctie bij de Rijksoverheid, terwijl de Beschikking Veiligheidsonderzoeken gaat over personen, die al in overheidsdienst werkzaam zijn en zo'n vertrouwensfunctie ambiëren.

Naar iedereen, die bij de rijksoverheid wil werken wordt een antecedentenonderzoek ingesteld, waarbij ondermeer inlichtingen worden ingewonnen omtrent de justitiële antecedenten van de kandidaat.

Het antecedentenonderzoek wordt ingesteld door de zorg van de instantie die de kandidaat in dienst wil nemen. Als het gaat om een functie die door de betreffende minister is aangewezen als een vertrouwensfunctie (d.w.z. "een functie die de mogelijkheid biedt de veiligheid of andere gewichtige belangen van de Staat te schaden dan wel het naar behoren functioneren van een vitaal onderdeel van een

*) van 14 oktober 1969 (staatscourant van 28 oktober 1969)

**) van 10 mei 1976 (staatscourant van 30-8-1976).

departement van algemeen bestuur of van een daaronder ressorterende dienst, bedrijf of instelling in gevaar te brengen") wordt aanvullend een veiligheids-onderzoek ingesteld. Zeer in het algemeen kan men stellen, dat een vertrouwensfunctie de functionaris in aanraking brengt met gegevens, waarvan voor de geheimhouding meer waarborgen gewenst zijn dan het antecedentenonderzoek oplevert; vandaar de uitbreiding van het antecedentenonderzoek met een veiligheidsonderzoek. Naar een kandidaat voor een overheidsfunctie, die niet als vertrouwensfunctie is aangewezen, wordt geen veiligheidsonderzoek ingesteld. Dat kan wel later nog gebeuren wanneer de ambtenaar in de loop van zijn carrière voor een vertrouwensfunctie in aanmerking wenst te komen.

De kans dat een (adspirant-) ambtenaar met het veiligheidsonderzoek te maken krijgt is niet zo groot. Afgezien van de ministeries van Defensie en Buitenlandse Zaken en van de PTT, waar relatief veel vertrouwensfuncties zijn, bedraagt het percentage ongeveer acht.

De beide bovengenoemde beschikkingen zijn uitsluitend van toepassing op rijksambtenaren en aspirant rijksambtenaren. Er zijn echter ook buiten de overheids-sfeer staatsgeheimen die beveiliging behoeven. Te denken valt bijvoorbeeld aan militaire opdrachten voor industrieën. Daarin wordt voorzien door in de contracten met bedrijven passende regelingen op te nemen.

Veiligheidsonderzoeken worden ingesteld door de BVD of, als het Defensie betreft, door een van de militaire inlichtingendiensten. De Beschikking Antecedentenonderzoeken schrijft voor, dat het veiligheidsonderzoek eerst dan wordt verricht als de kandidaat overigens voor de functie geschikt is bevonden.

Dit betekent dat, als eenmaal een veiligheidsonderzoek is aangevraagd, alleen een ongunstig resultaat van dit onderzoek een aanstelling nog kan belemmeren. De kandidaat is hiervan op de hoogte gesteld. Bovendien is hem tevoren de beschikking toegezonden. Met deze procedure wordt voorkomen, dat een ongewenste vermenging van overwegingen optreedt bij een eventuele afwijzing.

De bekende doodoener "de keus is niet op U gevallen" is na de instelling van een veiligheidsonderzoek uit den boze.

Hoe diepgaand een veiligheidsonderzoek is, is afhankelijk van het belang van de functie uit een oogpunt van veiligheid. Met de zwaarte van de functie of de hoogte in de ambtelijke hiërarchie heeft het weinig te maken. Een typiste op een typekamer die geheime stukken tikt, is vanuit veiligheidsoogpunt belangrijker dan een in hoogheid gezeten beleidsfunctionaris, die met staatsgeheimen niet of nauwelijks in aanraking komt. De diepgang van het onderzoek kan variëren van "eenvoudig administratief" tot "uitgebreid", waarbij een medewerker van de BVD "de straat op gaat". De BVD deelt het resultaat van het veiligheidsonderzoek mee aan de aanvrager, die op grond daarvan beslist over afwijzing of aanneming van de kandidaat. Die beslissing is derhalve niet aan de BVD; die draagt alleen verantwoordelijkheid voor de juistheid van de beveiligingsrelevante gegevens, die haar onderzoek aan het licht gebracht heeft.

Welke gegevens in het kader van het veiligheidsonderzoek relevant zijn, staat in de beschikkingen in vier punten opgesomd.

Deze zijn:

- deelneming of steunverlening aan staatsgevaarlijke activiteit;
- lidmaatschap van of steunverlening aan organisaties die doeleinden nastreven c.q. ter verwezenlijking van hun doeleinden, middelen hanteren, welke in strijd zijn met de grondslagen van de democratische rechtsorde;
- persoonlijke gedragingen en omstandigheden;
- justitiële antecedenten, verkregen met inachtneming van het bepaalde bij of krachtens de wet op de justitiële documentatie en op verklaringen omtrent het gedrag.

De hierin wederom genoemde justitiële antecedenten worden in dit verband uitsluitend vanuit een veiligheidsoogpunt gezien.

Als het bevoegd gezag op grond van de verkregen gegevens besluit om de kandidaat niet in dienst te nemen, dient het de kandidaat dienovereenkomstig in te lichten. De kandidaat kan tegen deze beslissing bezwaar maken, waarop een door de minister van Binnenlandse Zaken ingestelde commissie zich met de zaak gaat bezighouden en een advies uitbrengt. Het bevoegd gezag kan dit advies naast zich neerleggen maar moet daar dan wel redenen voor aangeven. De commissie heeft zich sedert het bestaan van de Beschikking Antecedentenonderzoeken (1 maart 1970) slechts enkele malen met een afwijzingsgeval moeten bezig houden. Eveneens gering is het aantal kandidaten, dat een op grond van het veiligheidsonderzoek genomen afwijzende beslissing zonder bezwaar te maken, accepteerde. Blijkbaar zijn er dus niet veel

Nederlanders, die op grond van veiligheidsbezwaren ongeschikt zijn voor vertrouwensfuncties, of zij solliciteren al bij voorbaat niet naar zo'n functie.

De wel gehoorde bewering dat de BVD over een zodanige invloed zou beschikken dat zij bij de vervulling van veel belangrijke functies een stem in het kapittel zou hebben, wordt door de Beschikking Antecedentenonderzoeken gelogenstraft.

Alleen bij de vervulling van - door de minister aangewezen - vertrouwensfuncties levert de BVD op het terrein, waarop zij deskundig geacht wordt, door middel van een veiligheidsonderzoek een bijdrage in de beveiliging van geheim te houden gegevens - en niet meer dan dat, want de beslissing over indienstneming ligt niet bij de BVD. Waar geen vertrouwensfuncties in de zin van de Beschikking Antecedentenonderzoeken bestaan, heeft de BVD geen inbreng in het aanstellingsbeleid (bijvoorbeeld in de gehele sector ambtenaren die niet onder het ARAR vallen, zoals de onderwijssector).

En tenslotte zijn tegen het gevaar van willekeur garanties ingebouwd door de in de beschikkingen vastgelegde beroepsprocedure.

#